

Development of lifelong learning
for increase of competitiveness and employment

www.obrazovanjeodraslih.net

Projekat provode: Agencija za ekonomski razvoj grada Prijedora „PREDA-PD“, Poljoprivredno-prehrambena škola Prijedor, Mašinska škola Prijedor, Zavod za zapošljavanje RS-Filijala Prijedor, Područna privredna komora Banjaluka-kancelarija Prijedor, Zanatsko-preduzetni ko udruženje Prijedor i Klaster „DRVO-PD“.

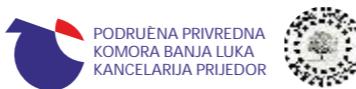
JU POLJOPRIVREDNO
PREHRAMBENA
ŠKOLA
PRIJEDOR

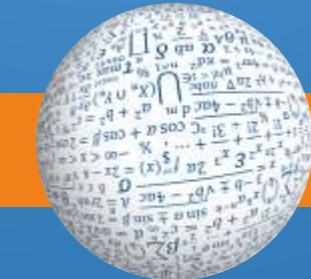
JU MAŠINSKA
ŠKOLA
PRIJEDOR

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
JU ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE

Ovaj projekt finansira Evropska unija
This project is funded by European Union

Razvoj
cjeloživotnog
u enja
za povećanje
konkurentnosti
i zapošljavanja

01 O PROJEKTU DELICE

Projekat „Razvoj cjeloživotnog učenja za povećanje konkurentnosti i zapošljavanja“-DELICE bavi se temom unapređenja koncepta cjeloživotnog učenja u svrhu povećanja konkurenčnosti i zapošljavanja.

Opšti cilj projekta „DELICE“ je podrška rješavanju problematike zapošljavanja, odnosno povećanje broja zaposlenih osoba.

Specifični cilj projekta je povećanje kapaciteta za zapošljavanje kroz stručno obrazovanje i obuku odraslih. Partneri na projektu DELICE Agencija „PREDA-PD“, Poljoprivredno-prehrabrena škola Prijedor, Mašinska škola Prijedor, Zavod za zapošljavanje RS - Filijala Prijedor, Područna privredna komora Banja Luka - kancelarija Prijedor, Zanatsko-preduzetničko udruženje Prijedor i Klaster „DRVO-PD“ Prijedor.

Ukupna vrijednost projekta DELICE iznosi 116.042,91 EUR od čega Evropska unija finansira 81,18 % ili 94.202,03 EUR, dok preostali dio finansiraju partneri na projektu.

01 O projektu DELICE

02 Cjeloživotno učenje i tržiste rada

03 Formalni programi obrazovanja odraslih u Prijedoru

04 Neformalno i informalno obrazovanje

05 Definicije

01 O PROJEKTU DELICE

Projektne aktivnosti su usmjerenе на:

- jačanje kapaciteta škola u provođenju formalnih programa obrazovanja odraslih kroz nabavku nove opreme i akreditovanje novih programa obrazovanja odraslih
- unapređenje komunikacije između partnera na projektu, ali i ostalih socijalnih partnera koji imaju uticaj na kretanja na tržistu rada kroz osnivanje Savjeta za obrazovanje i zapošljavanje
- promociju koncepta cijeloživotnog učenja i njegovog uticaja na smanjenje nezaposlenosti

Rezultati projekta DELICE

1. Uspostavljen mehanizam upravljanja lokalnim tržistem rada osnivanjem Savjeta za obrazovanje i zapošljavanje grada Prijedora
2. Razvijena metodologija upravljanja lokalnim tržistem rada
3. Povećan broj dostupnih programa obrazovanja odraslih u Prijedoru sa 19 na 57
4. Povećan broj akreditovanih organizatora obrazovanja odraslih u Prijedoru sa 2 na 5
5. Uključeno preko 25 lokalnih poslodavaca u obrazovanje odraslih

02 CJELOŽIVOTNO UČENJE I TRŽIŠTE RADA

„Cjeloživotno učenje predstavlja sve vrste učenja tokom odrasle dobi s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija u okviru ličnih, građanskih, društvenog ili profesionalnog djelovanja pojedinca.“

Uz koncept cjeloživotnog učenja vezuju se ciljevi ekonomске prirode, kao što su postizanje veće konkurentnosti i zapošljivosti. S druge strane, jako važan aspekt vezan je za veće angažovanje pojedinaca u društvu, odnosno podsticanje na društvenu uključnost, razvoj aktivnog građanstva i razvijanje individualnih potencijala pojedinaca. Cjeloživotno učenje je usmjereni prema osobi i njenim individualnim sposobnostima, potrebi poboljšanja njenog položaja, povećanju znanja, sticanju novih stavova i raspolažanju informacijama.

U Bosni i Hercegovini je dominantna strukturalna nezaposlenost koja podrazumijeva nedostatak radnih mesta u odnosu na broj lica koja traže posao. Relevantne organizacije i institucije na entitetskom i lokalnom nivou rješenje za strukturalnu nezaposlenost traže u stimulisanju otvaranja novih radnih mesta kroz razne programe i projekte.

Dinamične na tržištu rada zahtjevaju brzo prilagođavanje kako radne snage, tako i obrazovnog sistema koji bi pratio ove promjene na odgovarajući način.

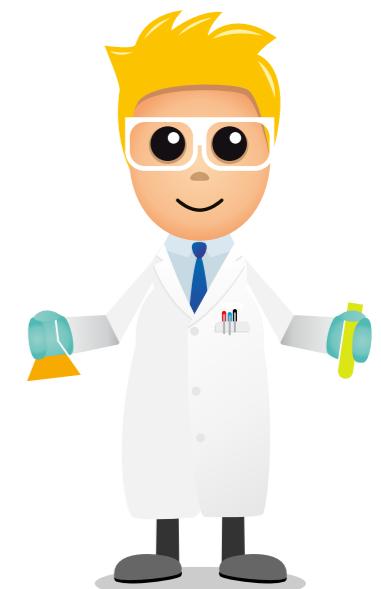
S druge strane, izuzetno važna komponenta oporavka od strukturalne nezaposlenosti je primjena principa cjeloživotnog učenja kroz provođenje programa obrazovanja odraslih i unapređenje znanja i vještina radne snage, narođeno u kontekstu brzih promjena na tržištu rad.

Nažalost, obrazovni sistem u BiH nije fleksibilan i ne može da odgovori brzom i potpunom uskladištanju sa potrebama tržišta rada, ali se konstantno radi na njegovom osavremenjavanju. U prilog tome ide i injenica da se u zadnjih pet godine posvetila posebna pažnja obrazovanju odraslih i zakonskom uređenju te oblasti.

03 FORMALNI PROGRAMI OBRAZOVANJA ODRASLIH U PRIJEDORU

AGENCIJA ZA
PREDUZETNIŠTVO
GRADA PRIJEDORA
JU POLJOPRIVREDNO
PREHRAMBENA
ŠKOLA
PRIJEDOR

BOSNA I HERCEGOVINA
REPUBLIKA SRPSKA
JU ZAVOD ZA ZAPOŠLJAVANJE
PODREĐENA PRIVREDNA
KOMORA BANJA LUKA
KANCELARIJA PRIJEDOR

Javna ustanova Poljoprivredno-prehrambena škola Prijedor je jedan od partnera na projektu DELICE i kroz ovaj projekat je dobila sljedeće u opremu:

- Traktor
- Atomizer i
- Prikolica za prevoz pčelinjih društava

Pored opremanja škole potrebnom opremom i mašinama, škola se uključila u obrazovanje odraslih i akreditovana je za provođenje prekvalifikacije, dokvalifikacije i osposobljavanja.

etverogodišnja zanimanja:

- Poljoprivredni tehničar
- Trogodišnja zanimanja:
- Voćar-vinogradar,
- Cvjećar-vrtlar i
- Pekar

Programi osposobljavanja za poslove:

- voćara
- pekara
- pčelara
- plasteničke proizvodnje
- proizvodnje rasada povrća i cvijeća

Škola ima potpisani Sporazum o saradnji sa Udruženjem pčelara „Prva pčela“ iz Prijedora. Polaznici osposobljavanja za poslove pčelara imaju mogućnost da dio praktične nastave provedu u profesionalno opremljenim pčelinjacima u manica ovog udruženja.

Program osposobljavanja za poslove vo arsara

Program traje ukupno 222 asa i to 102 asa teorijske nastave i 120 asova praktične nastave.

Svi polaznici koji završe ovo osposobljavanje biće osposobljeni za:

1. Vo arstvo – primijeni ste ena znanja i vještine iz vo arstva u planiranju, izboru vrsta i sortimenata i samostalnom radu na podizanju, njegovanju i eksploataciji vo njaka.
2. Poljoprivredna mehanizacija – izabere odgovarajuću vo arsku mehanizaciju, iskoristi mogunosti i prednosti njene primjene u vo arskoj proizvodnji i znanja kojima je ovlađao njenom primjenom u radu sa mehanizacijom.
3. Zaštita bilja – usvojena osnovna znanja o zaštiti bilja koja se primjenjuju u borbi protiv bolesti i štetočina vo njih vrsta, poštujući normative i standarde i pravila za bezbjednu primjenu pesticida.
4. Osnovi preduzetništva – koristi poznavanje osnova preduzetništva za samostalno planiranje, pokretanje i voenje vlastite vo arske proizvodnje.
5. Praktična nastava – koristi ste ene radne vještine za rad u vo arskoj proizvodnji, stručno i samostalno radi na podizanju, njegovanju i eksploataciji vo njaka.

Program osposobljavanja za poslove pekara

Program traje ukupno 420 asova i to 30 asova teorijske nastave i 390 asova praktične nastave.

Nakon završenog programa osposobljavanja polaznici će moći samostalno da:

1. Proizvode hleb od pšenične nog brašna
2. Proizvode hleb od raženog brašna
3. Proizvode specijalne vrste hleba
4. Primjenjuju mjere zaštite na radu.

Programi osposobljavanja za poslove pekarstva

Program traje ukupno 181 asa i to 137 asova teorijske nastave i 44 asova praktične nastave.

Nakon završetka programa osposobljavanja polaznici će ovlađati osnovnim pojavnama biologije pekarstva i mjestom medonosne pčele u ekosistemu. Ovlađaće vještinom konvencionalnog i ekološkog, tj. organskog pečarenja, kao i zakonskim regulativama koje se odnose na pečarske aktivnosti u zemlji i inostranstvu, te osnovnim pojmovima i postupcima ekonomskog i rentabilnog pečarenja. Posjedovaće kritičko mišljenje, sposobnost prenošenja stečenog i unapređenja postojecih znanja, korištenje stručne literaturе, kao i sposobnost samostalnog voenja i učestvovanja u timskom radu.

Program osposobljavanja za plasteniku proizvodnju

Program osposobljavanja traje 170 asova ukupno i od tog 68 asova teorijske nastave i 102 asa praktične nastave.

Nakon završetka programa osposobljavanja polaznici će posjedovati znanje i vještine iz sljedećih oblasti:

1. Osnovna i dopunska obrada zemljišta
2. Plodored
3. Tipovi biljne proizvodnje
4. Paprika
5. Paradajz i patlidžan
6. Vriježasto povrće
7. Podizanje zaštite enog prostora
8. Regulisanje mikroklimatskih uslova
9. Priprema supstrata
10. Priprema i primjena organskih ubriva
11. Primjena mineralnih ubriva
12. Sjeme i sjetva
13. Proizvodnja sadnog materijala i sadnja
14. Mjere zaštite

Program osposobljavanja proizvodnja rasada povrća i cvijeća

Program traje ukupno 160 asova i to 60 asova teorijske nastave i 100 asova praktične nastave.

Nakon završetka ovog osposobljavanja, polaznici će biti osposobljeni da:

1. Planira proizvodnju
2. Daje finiš karakteristike načina rada
3. Odabire kvalitetan sjedilnik mat u rial
4. Poznaje karakteristike zagrijavanja zaštite enog prostora
5. Podstavlja gatacioni inicijativu
6. Odabire potrebni alati, pomoći način rada i mat u rial
7. Rukuje sa alatom, pomoći nimajući inicijativu i mat u rialom
8. Napravi razlike između smještaja pramaka zahtjevima biljnih vrsta
9. Poznaje značaj strilizacije i dezinfekcije u mljistu
10. Izvrši sterilizaciju
11. Izvrši dezinfekciju u mljistu i u mljistu smještaju
12. Pripremi smještaj za sjedivo
13. Izvede sjedivo u zavisnosti od biljne vrste
14. Poznaje mogućnosti rastanja rasada
15. Zalijeva rasad
16. Prihranjuje rasad
17. Izvodi zaštitu od bolести i štetne ina
18. Razumeva gatacioni faktor
19. Pripremi za mljistu smještaju pramaka biljnim vrstama za pikiranje
20. Održi saksiju i kontejner pramaka u viličini za pojedinu biljnu vrstu
21. Pika rasad
22. Izvrši kaljenje rasada
23. Pripremi rasad za rastanjanje
24. Pripremi rasad za transport (prodaju)

Javna ustanova Mašinska škola Prijedor je prije početka projekta DELICE imala licencu za obrazovanje odraslih. Kao još jedan od partnera na projektu, škola je opremila radionice i dobila sljedeće u opremu i mašine:

- CNC mašina za obradu drveta
- CNC simulatori
- Aparat za varenje CO₂
- Auto-dijagnostički aparat
- 3D printer (uređaj za brzu izradu prototipova)

Akreditovana zanimanja: U toku trajanja projekta DELICE, škola se akreditovala za dodatnih 20 programa i može da provodi ukupno 29 formalnih programa obrazovanja odraslih.

Letvirogodišnja zanimanja:

- Mašinski tehničar,
- Tehničar obrade drveta,
- Tehničar drumskog saobraćaja,
- Tehničar željezničkog saobraćaja,
- Rudarski tehničar
- Tehničar tehničko kolske službe-pregleda kola
- Tehničar logistike i špedicije
- Šumarski tehničar
- Tehničar tehničko kolske službe-pregleda kola
- Tehničar logistike i špedicije
- Šumarski tehničar

Trogodišnja zanimanja:

- Varilac,
- Bravar,
- Instalater,
- Limar,
- Vozač motornih vozila,
- Rukovalac građevinskih i pretovarnih mašina,
- Rukovalac rudarskom mehanizacijom,
- Automehaničar
- Stolar
- Šumar
- Mehaničar rashladne i grejne tehnike
- Mehaničar rudarskih mašina

Programi ospobljavanja za poslove:

- CNC operatera
- Tapetara
- Stolara-namještaja
- Lakirer
- Zavarivača MIG - MAG postupkom

Program osposobljavanja za operatera na CNC mašinama za obradu drveta

Program osposobljavanja traje 140 asova i to 57 asova teorijske nastave i 83 asa prakti ne nastave.

Nakon završetka programa osposobljavanja za operatera na CNC mašinama za obradu drveta će biti osposobljen da:

1. Poznaj i primj njuj mjer zaštiti na radu i sigurnosne mjer propisan pravilnikom i u skladu sa zahtjevima radnog zadatka,
2. Poznaj osnov protivpožarni zaštiti,
3. Prepoznaj mjestala ili prostor koji su opasne zone u CNC prostorima gdje može doći do povreda,
4. Poznaj najšeri uzrok i posljedice nesrećnih slučaja u CNC radionicama,
5. Poznaj postupak pružanja prve pomoći pri povredama na radu,
6. Prepoznaj vrstu, dimenziju, razmjenu i zaglavljivanje kog crtaže,
7. Poznaj pravila izradbe tihničkih crtaža,
8. Poznaj osnov ravnarskog programa za tihničko crtanje,
9. Poznaj osnov G koda,
10. Poznaj vrste i osobine matrijala za obradu (drvnih matrijala, folija, laminata i matrijala za rubove),

Program osposobljavanja za poslove tapetara

Program osposobljavanja za poslove tapetara traje 100 asova ukupno i to 20 asova teorijske nastave i 80 asova praktične nastave

Nakon završetka programa osposobljavanja za poslove tapetara, polaznik će biti osposobljen da:

1. Prepozna radni nalog,
2. Analizira radni nalog i tehničku dokumentaciju,
3. Sprovodi kvantitativnu i kvalitativnu kontrolu materijala,
4. Biraju material za ugradnju,
5. Vrši izbor alata,
6. Ugrađuju lasti na trak (gurtni),
7. Postavlja opruge,
8. Vrši oblaganje spužvom,
9. Kartonira konstrukciju,
10. Ugrađuju zaštitni materijal,
11. Izrađuju šablon za isjecanje (krojenje),
12. Isjekaju i kroju spužvu na određene dimenzije,
13. Stavljaju spužvu prema šablonu,
14. Prenoši konstrukciju na materijal,
15. Isjekaju materijal na mjeru,
16. Šiju osnovni materijal,
17. Šiju pomoćni materijal,
18. Stavljaju osnovni i pomoćni materijal,
19. Sastavlja osnovni i pomoćni materijal,

Program osposobljavanja za poslove stolara najmještaja

Program osposobljavanja za poslove stolara namještaja traje 320 asova ukupno i to 80 asova teorijske nastave i 240 asova praktične nastave.

Nakon završetka programa osposobljavanja, polaznik će biti sposoban da:

1. Poznaj propis zaštite na radu i zaštite životnog okoliša,
2. Poznaj materijal koji se koristi u proizvodnji namještaja, njihov osobinu i način upotrebe,
3. Rukuje raznim alatima (priprema rukavica i alata za rad, kroj matrjala raznim alatima),
4. Dimenzioniš popravni pravilnik ruknim alatima, izrađuje razna ramovske vrednosti raznim alatima, (izrađuje razna korpusne vrednosti raznim alatima),
5. Rukuje raznim i kroz raznim mašinama (priprema rukavica i mašin za rad, kroj matrjala raznim i mašinama),
6. Dimenzioniš popravni pravilnik ruknim mašinama, izrađuje razna ramovske vrednosti raznim i mašinama, (izrađuje razna korpusne vrednosti raznim mašinama),
7. Rukuje mašinama za obradu drvenih predmeta,
8. Kroj matrjala (popravljanje ravnosti predmeta, uzdužnost i paralelizam, krivolinjski),

9. Izrađuje na stolarskoj trake nožne strojeve,
10. Dimenzioniš popravni pravilnik (ravna širina i užina stranu na ravnalici, dimenzioniši duljinu i širinu nadbljaja),
11. Izrađuje ramovski površi (izrađuje pravougaone površine na mašini za izradu pravougaonih ploča i izrađuje ovalne površine na mašini za izradu ovalnih ploča),
12. Vrši profilisanje različitih namještaja (izrađuje pravolinijske i krivolinijske profile na stonoj i nadstonoj glodalici),
13. Tokari (vrši obradu drvenih predmeta struganjem i obradu drvenih predmeta glodanjem),
14. Brusi (brusiti razne namještaje na raznim cilindričnim brusilicama),
15. Lijepi (lijepi razne od masiva i ploča na bazi drvenih predmeta),
16. Sklapa/montira (sklapa - montira podsklopove, sklopove i jednostavne proizvode),
17. Vrši površinsku obradu drvenih predmeta (priprema površina za boju, bojenje, lakiranje),
18. Poznaje drvene konstrukcije (pozna osnovne hincog crtanja, konstruktivne elemente proizvoda, ramovske i ramovske vrednosti, korpusne i korpusne konstrukcije),
19. Poznaje klasifikaciju namještaja (vrste, sastavni dijelovi, konstruktivna rješenja, standardni dijelovi, okovi),

20. Poznaje osnovne uspostavne poslovanja (pojam utroška i troškova proizvodnje, procenat iskoristnina, rizika, pojama produktivnosti i nestabilnosti),
21. Poznaje i koristi tehnične dokumentacije,
22. Poznaje tehnološke proceduri (izrada grubih i finih nata, izrada profila, tokarenje drvenih predmeta, brušenje drvenih predmeta, lijanje plastičnih ramova i ploča),
23. Izrađuje proizvod od drvenih predmeta (namještaj za uvanje i odlaganje predmeta, za upotrebu prije ljevanja i lijanja, montažu),
24. Komunicira sa saradnicima i korisnicima usluga.

Program osposobljavanja za lakirera

Program osposobljavanja za poslove lakirera traje 100 asova i to 20 asova teorijske nastave i 80 asova praktične nastave

Nakon završetka programa osposobljavanja, polaznik će biti sposoban da:

1. Analizira radni nalog,
2. Upoznaje se sa radnim nalogom,
3. Sprovodi kvantitativnu i kvalitativnu kontrolu različitih površina,
4. Kituje oštećene dijelove i površine,
5. Brusi površine,
6. Otprašuje površine različitih materijala,
7. Bira i priprema primaz propisan tehnologijom,
8. Nanosi prvi primaz,
9. Sprovodi mraženje ili brušenje,
10. Otprašuje površinu poslije mraženog ili brušenja,
11. Nanosi završni primaz,
12. Obziđuje uslove za mraženje ili završnu sušenju,
13. Sprovodi završnu kontrolu lakiranih predmeta,
14. Polira površinu (po potrebi),
15. Priprema i održava alat, uređaj i mašinu,
16. Kontroliše i podstavlja parametre komprimiranog vazduha,
17. Održava opremu i servisnu za HTZ zaštitu,
18. Sortira i odlaže otpadni materijal prema standardima.

Program osposobljavanja za poslove zavariva a MIG - MAG postupkom

Program osposobljavanja za poslove zavariva a MIG-MAG postupkom traje 280 asova i to 43 asa teorijske nastave i 237 asova prakti ne nastave.

Nakon završetka programa osposobljavanja polaznici će biti osposobljeni da:

1. Prepoznae suštinu postupka MIG-MAG zavarivanja, kao i njihove bitne karakteristike;
2. Definiše osnovne sastavne elemente ure aje za MIG-MAG zavarivanje;
3. Vrši pore enje primijenjenih ži anih elektroda, kao i zaštitnog gasa za MIG-MAG zavarivanje, zna šta je mješa gasova i mogu nosti njihove upotrebe;
4. Zna i objašnjava automatske linije i ure aje za MIG-MAG zavarivanje;

5. Poznanje i objašnjava postupak MIG zavarivanja, opremu i ure aje;
6. Demonstrira MIG postupak zavarivanja obojenih metala;
7. Demonstrira elektrolu no zavarivanje MIG postupkom;
8. Demonstrira MIG postupak zavarivanja visoko legiranih elika;
9. Demonstrira MIG postupak zavarivanja visoko legiranih elika ugaonih spojev
10. Demonstrira MIG postupak zavarivanja postupkom visoko legiranih elika ugaonih spojeva;
11. Demonstrira MIG postupak zavarivanja postupkom cijevi u položajima;
12. Zna da objasni kako se vrši izbor materijala i parametre zavarivanja;
13. Zna da objasni dijelove ure aje za zavarivanje MIG postupkom;
14. Zna da objasni MAG postupak zavarivanja, opremu i ure aje;
15. Demonstrira zavarivanje suo enih zavara u svim položajima ;MAG postupkom;
16. Demonstrira zavarivanje ugaonih varova u svim položajima MAG postupkom iz jenog ili više prolaza;
17. Poznaje postupak, opremu i ure aje MAG zavarivanja;
18. Zna da osnove osnovne i dodatne vrste materijala za zavarivanje;
19. Opis tehnološka svojstva materijala za zavarivanje;
20. Razlikuje namjenu dodatnog materijala;
21. Zna da opis tehnološke karakteristike vara;
22. Razlikuje vrste zavarivanja prema vrsti spoja i položaju šava;
23. Zna da navede dijelove i karakteristike aparata za zavarivanje;
24. Zna da navede metode i vrste kontrole zavarenih spojeva;
25. Zna da rukuje alatom za ru nu obradu metala;
26. Zna da identifikuje sve sigurnosne zahtjeve i glavne faktore za zavarivanje;
27. Zna da odredi parametre varenja u skladu sa standardima;
28. Izabere dodatni materijal (elektrodu);
29. Priklu i aparat za zavarivanje na napajanje;
30. Podesi ja inu elektri ne struje u aparatu;
31. Pripredi mjesto za zavarivanje;
32. Izvodi zavarivanje u svim pozicijama;
33. Vizuelno ocjeni ispravnost vara;
34. Izvrši završnu obradu vara;
35. O isti opremu za zavarivanje;
36. Otkloni sitne kvarove;
37. Zamijeni potrošni dio opreme;
38. Zna da objasni uzroke grešaka i distorzije kod zavara;
39. Primjeni metode za prevenciju i kontrolu zavara;
40. Koristiti zaštitnu opremu;
41. Primjenjuje bezbjednosne postupke u radu.

Javna ustanova Srednjoškolski centar Prijedor je akreditovana za provo
enje sljedećih programa obrazovanja odraslih:

etverogodišnja zanimanja:

- Fizioterapeutski tehničar
- Farmaceutski tehničar
- Medicinski tehničar
- Laboratorijsko-sanitarni tehničar
- Zubno-stomatološki tehničar
- Akušersko-ginekološki tehničar
- Građevinski tehničar
- Geodetski tehničar

Troгодишња zanimanja:

- Armira -betonirac
- Zidar

Javna ustanova Elektrotehnička škola je registrovana za provo
enje sljedećih formalnih
programa obrazovanja odraslih

etverogodišnja zanimanja:

- Tehnolog elektroenergetike
- Tehnolog elektronike
- Tehnolog rada unarstva

Trogodišnja zanimanja:

- Autoelektrikar
- Elektrikar

Javna ustanova Ugostiteljsko-ekonomска škola Prijedor je registrovana za provo enje sljede ih formalnih programa obrazovanja odraslih

etverogodišnja zanimanja:

- Ekonomski tehni ar
- Poslovno-pravni tehni ar
- Trgova ki tehni ar
- Turisti ki tehni ar
- Ugostiteljsko-kulinarski tehni ar

Trogodišnja zanimanja:

- Kuvar
- Konobar
- Trgovac

04 NEFORMALNO I INFORMALNO OBRAZOVANJE

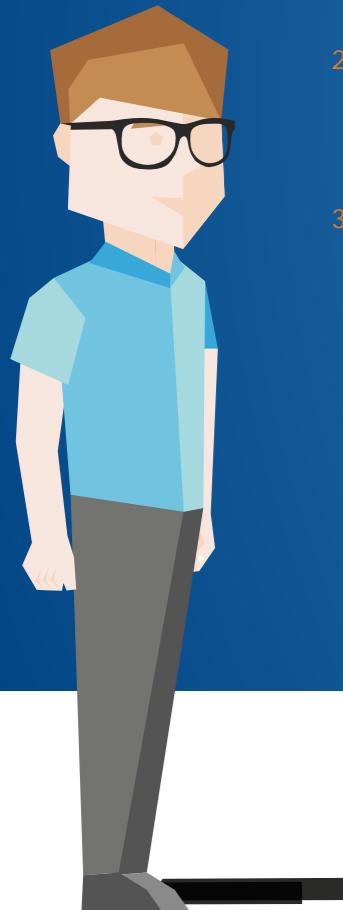
U samom procesu jačanja ljudskih potencijala značajnu ulogu ima i neformalno i informalno obrazovanje.

Neformalno obrazovanje je u većini slučajeva prepoznato na tržištu rada i pruža dosta više fleksibilnosti polaznicima koji se žele i/ili moraju usavršavati, dok je potrebno dodatno raditi sa pojedincima na osvještavanju prenosivih znanja i vještina koja su stekli informalnim putem.

„Kompetencija“ se odnosi na zbir vještina, znanja, nadarenosti i stavova, a osim znanja i vještina obuhvata i sklonost u enju. U skladu sa širim pristupom ključnim kompetencijama, može se reći da su ključne kompetencije prenosivi multifunkcionalni sklop znanja, vještina i stavova koji su potrebni svim pojedincima za njihovu ljudsku realizaciju i razvoj, uključujući uvanje u društvo i zapošljavanje.

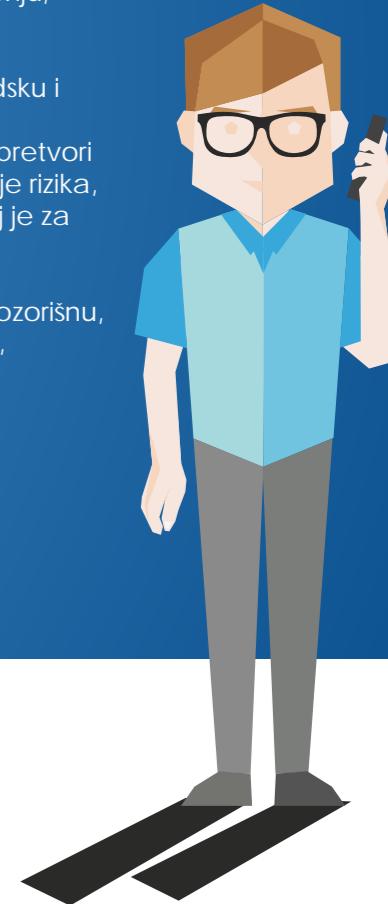
Evropska unija je 2006. godine donijela preporuku o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje koje obuhvataju sljedeće(1)

1. **komunikacija na maternjem jeziku** – odnosi se na osposobljenost za pravilno i stvaralačko usmeno i pisano izražavanje i tumačenje koncepata, misli, osjećaja, stavova i injenica te jezikom među učenjem i učenjem kroz komunikaciju u različitim društvenih i kulturnih situacija: obrazovanje, rad, slobodno vrijeme i svakodnevni život; uključujući razvoj svijesti o uticaju jezika na druge i potrebi upotrebe jezika na pozitivan i društveno odgovoran način.
2. **komunikacija na stranim jezicima** – odnosi se na osposobljenost za razumijevanje, usmeno i pisano izražavanje i tumačenje koncepata, misli, osjećaja, stavova i injenica na stranom jeziku u različitim kulturnim i društvenim situacija. Značajna dio ove kompetencije je razvijanje vještina međukulturnoga razumijevanja.
3. **matematička kompetencija i osnovne kompetencije iz nauke i tehnologije** – matematička se kompetencija odnosi na osposobljenost pojedinca za razvijanje i primjenu matematičkog mišljenja u rješavanju problema u različitim svakodnevnim situacija; naučna kompetencija se odnosi na osposobljenost za upotrebu znanja i metodologije kojima se objašnjava svijet prirode radi postavljanja pitanja i zaključivanja na temelju injenica; tehnološka kompetencija shvaćena je kao osposobljenost za primjenu naučnog znanja i metodologije kao odgovor na ljudske potrebe i želje.

4. **digitalna kompetencija** – odnosi se na osposobljenost za sigurnu i kritičku upotrebu informacijsko-komunikacijske tehnologije za rad, učenje i društvenom životu te u komunikaciji. Ključni elementi su informacijsko-komunikacijske vještine i sposobnosti: upotreba kompjutera za pronalaženje, procjenu, učvanje, stvaranje, prikazivanje i razmjenu informacija, te razvijanje partnerskih mreža putem interneta.
5. **učenje kako učiti** – obuhvata osposobljenost za proces učenja i istraživateljstva, organiziranje i učenje u grupi, uključujući efikasno upravljanje vremenom i informacijama kako u samostalnom, tako i pri učenju u grupi.
6. **socijalna i građanska kompetencija** – obuhvata osposobljenost za međuljudsku i međukulturnu saradnju.
7. **inicijativnost i preduzetništvo** – odnosi se na sposobnost pojedinca da ideje pretvoriti u djelovanje, a uključujući stvaralaštvo, inovativnost i spremnost na preuzimanje rizika, te sposobnost planiranja i vođenja projekata radi ostvarivanja ciljeva. Temelj je za vođenje svakodnevnog, profesionalnog i društvenog života pojedinca.
8. **kulturna svijest i izražavanje** – odnosi se na svijest o važnosti stvaralaštva, kognitivne i emocijne izražavanja ideja, iskustva i emocija u različitim medijima, uključujući muziku, ples, pozorišnu, književnu i vizuelnu umjetnost. Takođe, uključujući poznavanje i svijest o lokalnoj, nacionalnoj i evropskoj kulturnoj baštini.

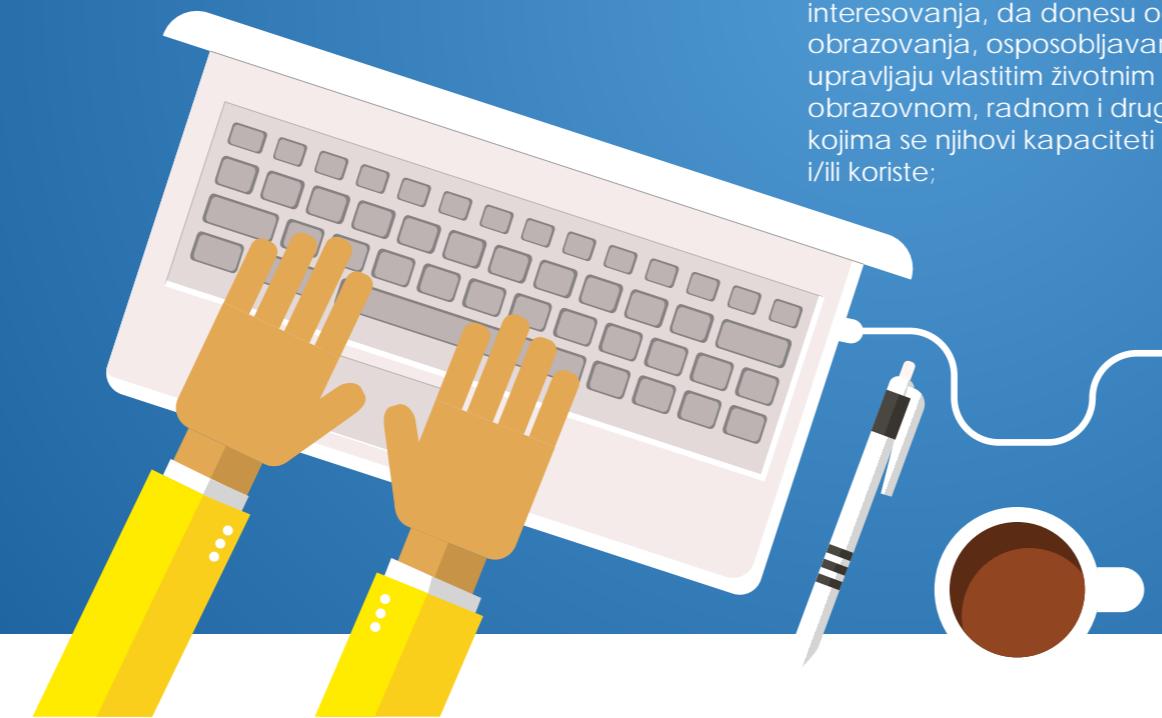
05 DEFINICIJE PRINCIPI I STANDARDI U BIH

1. Cjeloživotno učenje

sveukupna aktivnost učenja tokom života, a s ciljem unapređenja znanja, vještina i kompetencija unutar ili ne i građanske, te društvene perspektive i/ili perspektive zaposlenja; obuhvata učenje u svim životnim razdobljima (od rane mladosti do starosti) i u svim oblicima u kojima se ostvaruje (formalno, neformalno i informalno), pri čemu se učenje shvata kao kontinuirani proces u kojem su rezultati i motivisanost pojedinca u određenom životnom razdoblju uslovjeni znanjem, navikama i iskustvima učenja stećenim u mlađoj životnoj dobi; četiri su osnovna, međusobno povezana cilja koja se vezuju uz cjeloživotno učenje: lično zadovoljstvo i razvoj pojedinca, aktivno građanstvo, društvena uključenost i zapošljivost;

2. Cjeloživotna karijerna orientacija

karijerna orientacija se u kontekstu cjeloživotnog učenja odnosi na niz aktivnosti koje omogućavaju da građani svih uzrasta i u bilo kom trenutku života identifikuju vlastite sposobnosti, kompetencije i interesovanja, da donesu odluke u pogledu svog obrazovanja, osposobljavanja i kvalifikacija i da upravljaju vlastitim životnim putevima u obrazovnom, radnom i drugim okruženjima, u kojima se njihovi kapaciteti i kompetencije razvijaju i/ili koriste;

3. Obrazovanje odraslih

ne postoji konsenzus o jedinstvenoj definiciji obrazovanja odraslih u Evropi i svijetu; najčešće prihvjeta je UNESCO-va(3) definicija, koja obrazovanje odraslih opisuje kao cijeli skup procesa učenja, formalnih i ostalih, u kojem odrasle osobe (u skladu s definicijom odrasle osobe u društвima kojima pripadaju) razvijaju svoje sposobnosti, obogaćuju svoje znanje i unapređuju svoje tehnike ili profesionalne kvalifikacije ili ih preusmjeravaju da bi zadovoljile svoje potrebe ili potrebe svojih društava;

(3) UNESCO - United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Belém Framework for Action – Harnessing the power and potential of adult learning and education for a viable future, Confintea VI, 2009/Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu – Okvir za djelovanje iz Beleme – Korištenje moći i potencijala učenja i obrazovanja odraslih za održivu budućnost, Confintea VI, 2009

4. Odrasli

osobe koje imaju više od 15 godina života a koje nisu završile osnovno obrazovanje, odnosno osobe starije od 18 godina života koje se obrazuju;

5. Polaznik

osoba koja počinje na programe obrazovanja odraslih;

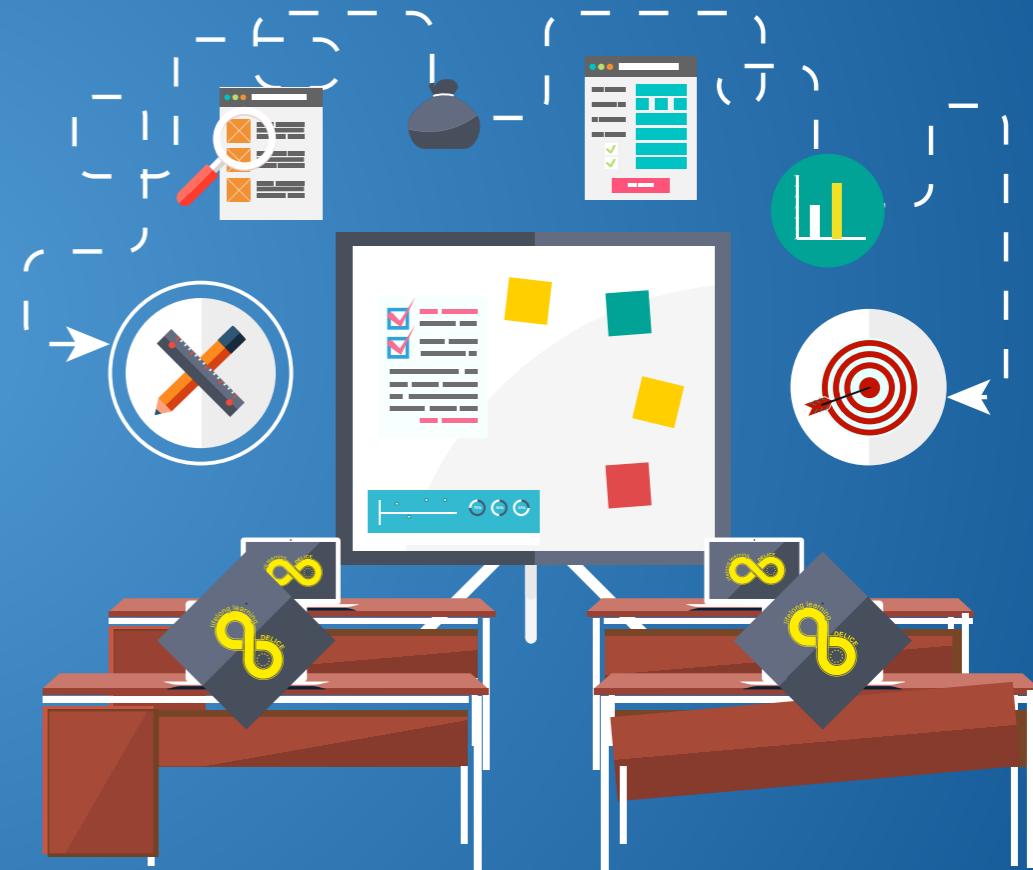
6. Formalno obrazovanje odraslih

učenje usmjereno od strane nastavnika ili instruktora koje se stiže u obrazovnim ustanovama, a prema nastavnim planovima i programima odobrenim od nadležnih obrazovnih vlasti;

7. Neformalno obrazovanje odraslih

organizovan proces učenja i obrazovanja usmjeren ka usavršavanju, specijalizaciji i dopunjavanju znanja, vještina i sposobnosti prema posebnim programima koje izvode organizatori obrazovanja (redovne škole, centri za obuku, kompanije, agencije i slično);

8. Prethodno učenje

znanje, vještine i kompetencije
stevane kroz prethodno obrazovanje ili iskustvo; može biti
bilo koje forme učenja, ali se najčešće odnosi na
neformalno i informalno učenje;

9. Informalno učenje odraslih

neplanirano učenje i
sticanje znanja kroz svakodnevne aktivnosti;

10. Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje

skup kompetencija određenog nivoa, koje su potrebne svakom pojedincu za lični razvoj, aktivan građanski život, društvenu integraciju i zapošljavanje; u smislu Evropskog referentnog okvira, ove kompetencije podrazumijevaju:

- komunikaciju na maternjem jeziku,
- komunikaciju na stranom jeziku,
- matematičku kompetenciju i osnovne kompetencije u prirodnim naukama i tehnologiji,
- digitalnu kompetenciju,
- kompetenciju učenja,
- društvene i građanske kompetencije,
- smisao za inicijativu i preduzetništvo,
- kulturološku senzibilizaciju i izražavanje;

11. Ishodi učenja

izjava o tome šta učenik/student/ osoba koja uči zna, razumije i može da obavlja na osnovu završenog procesa učenja, definisanih kroz znanje, vještine i kompetencije;

12. Znanje

rezultat usvajanja informacija kroz proces učenja; znanje je skup vještina, principa, teorija i praksi koje se odnose na područje rada ili izučavanja; u kontekstu Evropskog kvalifikacionog okvira za cjeloživotno učenje znanje se opisuje kao teoretsko i/ili invenčiono;

13. Vještine

predstavljaju sposobnost primjene znanja i korištenja principa "znati kako" da se izvrši određeni zadatak i da se riješi problem; u kontekstu Evropskog kvalifikacionog okvira, vještine se definišu kao kognitivne (uključujući korištenje logičkog, intuitivnog i kreativnog razmišljanja), praktične (uključujući i fizičku spretnost i korištenje metoda, materijala, sprava i instrumenata) i socijalne vještine (vještine komuniciranja i saradnje, emocionalna inteligencija i druge);

14. Kompetencije

sposobnost primjene znanja, vještina i personalnih, socijalnih i metodoloških sposobnosti, na radnom mjestu ili tokom učenja, kao i u privatnom i profesionalnom razvoju; u kontekstu Evropskog kvalifikacionog okvira kompetencije su opisane kao odgovornost i samostalnost;

15. Prekvalifikacija

obrazovanje i osposobljavanje koje osobi koja je već prethodno stekla neko stručno zvanje odnosno zanimanje omogućava da stekne nove kompetencije za obavljanje novog zanimanja ili nove profesionalne djelatnosti;

16. Dokvalifikacija

dodata stručno obrazovanje prema posebno utvrđenim diferenciranim programima, radi sticanja višeg stepena kvalifikacije u okviru istog zanimanja;

17. Specijalizacija

obrazovanje i osposobljavanje u okviru istog zanimanja radi sticanja posebnih znanja i radnih vještina;

18. Usavršavanje

svaki oblik obrazovanja nakon završenog inicijalnog obrazovanja ili tokom radnog vijeka koje treba pomoći osobi da poboljša ili aktualizira svoja veštine i znanja i/ili kompetencije, da stekne nove kompetencije u pogledu profesionalnog napredovanja i da se lako i profesionalno usavršava;

19. Osposobljavanje

obrazovanje i osposobljavanje za uključivanje u rad nakon završene osnovne škole, za obavljanje jednostavnih i manje složenih poslova određenog zanimanja;

Ovaj projekat finansira Evropska unija
This project is funded by European Union

20. Pismenost odraslih

- a) osnovna pismenost – sposobnost odraslih da komuniciraju na vlastitom jeziku i da s razumijevanjem itaju i pišu kratke, jednostavne izjave o njihovom svakodnevnom životu;
- b) funkcionalna pismenost - sposobnost odraslih da razumiju i koriste medijske i druge informacije u svrhu planiranja i ostvarenja vlastitog razvoja, kao i sposobnost odraslih da se uključe u aktivnosti u kojima je pismenost, koja podrazumijeva i korištenje informacionih i komunikacionih tehnologija, potrebna za njihovo bolje svakodnevno funkcioniranje i učešće u životu zajednice.

Programi formalnog obrazovanja obuhvataju:

- a) programe za sticanje osnovnog obrazovanja;
- b) programe za sticanje srednjeg obrazovanja;
- c) programe dokvalifikacije;
- d) programe prekvalifikacije;
- e) programe usavršavanja, i
- f) programe ospozobljavanja.

Programi neformalnog obrazovanja obuhvataju raznovrsne programe usmjereni na sticanje i unapređenje opštih i profesionalnih znanja, vještina i sposobnosti, koje odraslima nisu prilike na tržištu rada, olakšavaju njihovu društvenu integraciju ili doprinose njihovom vlastitom razvoju i „samoostvarenju“.

Ovi programi, između ostalih, uključuju:

- a) programe sticanja ili unapređenja ključnih kompetencija;
- b) programe sticanja dodatnih kompetencija u struci;
- c) programe zaštite životne i radne sredine;
- d) programe edukacije o zdravlju i podizanju kvaliteta života;
- e) programe obrazovanja za treću životnu dob;
- f) programe obrazovanja s ciljem zadovoljenja specifičnih obrazovnih i kulturnih potreba posebnih društvenih grupa;
- g) programe sticanja drugih znanja, vještina i sposobnosti.

AGENCIJA ZA EKONOMSKI RAZVOJ GRADA PRIJEDORA

Izdavač: Agencija za ekonomski razvoj grada Prijedora „PREDA-PD“
Za izdavača: Mišo Reljić, dipl. eoc.

Štampa: SZR Grafički atelje Grafit, Prijedor

Tiraž: 500 komada

Prijedor, 2015. godine

Kopiranje i umnožavanje zabranjeno

WWW.PREDA.RS.BA

This brochure has been produced with the assistance of the European Union. The contents of this brochure are the sole responsibility of Agency PREDA-PD and can in no way be taken to reflect the views of the European Union."

"Ova brošura je kreirana uz podršku Evropske unije. Sadržaj brošure je isključiva odgovornost Agencije PREDA-PD i ne može ni na koji nacin predstavljati stavove Evropske unije."